pezisă ca o căprioară spărietă pe cărare la deal, fără ca să verse o picătură de apă din cofă, lăsînd pe Grigori ce vorbisă cu dînsa și pe mine ce mă uitam sastisit și cu sfială cum fugea într-o cruntă tulburare. Vărul sta în uimire și era alb pe obraz, pieptul i se rădica de nedumerire, nările i se umfla la fiecare răsuflare, ochii îi era umezi de lacrămi ce le oprea și brațile îi pica cu molătate pe lîngă trupul său muncit de o tainică, însă puternică, luptă cu sine. Grigori abiè se ținea în picioare. Cînd mă apropiesăm cu spaimă de dînsul, el își întoarsă capul, două picături fierbinți îmi căzură pe mînă și, propindu-mă cu o mînă slăbită de umăr:

— O iubești, Petre, îmi zisă, o iubești de o vreme și nu mi-ai spus nimică, fătul meu; și puindu-și o mînă pe obraz, el cu ceilaltă mă trăsesă sughițînd în brațele sale, strîngîndu-mă cu o nervoasă putere la pieptul lui, în care simțiam cum i se bate inima sa tulburată. S-o faci fericită, Petre, că pe tine te iubește!... Era un ce așa de mîhnit și de dulce în fața lui, glasul lui tremura cu o așa tristă răsunare, că inima mi se îndoisă subt durerea de care vedeam că sufletul lui era împresurat. După un moment de fericire, mă luasă Grigori de mînă și cu un zîmbet în care se citea o dureroasă lepădare de sine însuși:

— Hai, Petre, îmi zisă, viața e tristă sau voioasă, după cum vroiește omul a o privi, dar ea este numai pentru acela recunoscătoare, care își păstrează cu sfințenie datoria pînă la sfîrșit și a mea mă îndeamnă de a mă bucura că ți-am

găsit o vrednică de tine nevastă. Mi-i frică numai de rudele ei că n-or da blagoslovenie la căsătoria fetii și ea, sărmana, au rămas de mică orfană de părinți. Are bună avere aici și în Corod, însă tot ce are este subt cîrma moșului său și cu atît vom avea mai multă greutate de a-l înduplica de a-ți da-o de femeie, în sfîrșit om videa.

De atuncea viața noastră de toate zilele se restatornicisă în cursul ei obicinuit, numai Grigori vinea de atunce cîteodată cu mine la fîntîna de la rîpa lată, subt umbra arinilor și ne asculta vorbind ca un părinte ce se îngrijește de copiii săi și care găsește în priveliștea fericirei lor o dulce răsplătire, pentru tot ce au jărtfit pentru dînșii. Așa trecuseră luni și ani, legătura între noi se făcuse așa de tare, că trăiam trii suflete într-o inimă.

Primăvara iară venisă. Grigori într-aceste vorbisă cu Corodeanu cam pe departe despre căsătoria fetii, însă fără ca să pomenească de mine și numai ca să cerce fundu omului. Crîcimariu, după feliurite cîrnituri, după multe fățării, scăpase numele sf. monastiri Adami și dăduse a înțelege, că, pentru nenorocirile lui, fata își au arătat plecarea de a se călugări. Ne era vădit după aceasta că Corodeanu căuta prilej de a se dizbăra de nepoată-sa și de a-i răpi averea. Nu mai rămînea alta, decît de a urma obiceiul vechi și de a-mi fura fata cu știrea însă a rudilor din partea mea. Noi totuși nu cruțam pe moșu Ioanei și mergeam des la crîcima ce o ținea, pentru hatîru fetii și ca să cîș-

tigăm a lui și a mătușii iubitei mele bună priință pentru noi. Într-o zi fiind după obicei la crîcima de pe rîu, unde se aștepta venirea neguțitoriului de la Orhei, care în fiecare an cumpăra pielcelile de pe mieii ce se tăia în satul nostru, și a căruie sosire era vestită pentru sara în care găsisăm acolo pe Cristea și pe Florea Zăgănești, care și ei îmi erau veri de pe mama și din tărafu nostru. Crîcimaru ne apucasă ca să-i ucidem o vulpe ce-i mînca păsările din ogradă. Vînatul ne era plăcerea noastră cea mai scumpă și așa cu bucurie îi dădusem cuvînt și de îndată hotărîsem de a cerca norocu nostru la pîndă. Florea se răpezise în sat ca să adune argații noștri și ca să ne aducă puștile și noi ne pusesăm, așteptînd, la vorbă cu bătrînii, care se strînsesă pentru negoțul cu Orheianul ce trăgea totdeauna la Corodeanu în gazdă. Numai deodată se deschisă ușa și un om întră înspăimîntat în casă.

— Ce este butacule că ne vii ca viscolu de primăvara, ce s-au întîmplat, zi? întreba Grigori.

— Poate dar nu știți de nenorocirea, doamne ferește, nu puteți crede ce urgie este pe calea lor, nici țipenie de om nu se mai mișcă pe drumuri; iată vă aduc veste de la Ocol ca să pregătiți un caic de beilic pentru Renii și mîncare de agiuns, că vă vin ieniceri în Storojești, aceștia care s-au schimbat de la Hotin după poronca împărăției; și fiindcă apele au crescut și că toate podurile s-au rupt pe drumul Nistrului, ei vin pe aici, mîni poate că or sosi.

Am alergat toată ziulica din sat în sat cu porunci şi am rămas flămînd! Zicînd aşa, mazîlu luă o bucată de pîne, înghiţi un păhăruţ de rachiu şi se repezi pe uşă afară, ca să ducă această veste în sat către vornic şi paznici, că purta poronca ocolaşului către obştie...

Oamenii ce-l ascultase rămăsesă încremeniţi... Într-acestè se întorsese şi Florea cu argaţii şi de îndată mersesem la prihodile cele mai bune, însă în zădar.

— Numai mîne om putè ca să-i venim de hac viclenei, zisă la întors Cristea, flăcău verde ca bradu şi inimos ca stejaru, mîne cu copoii, să fie numai o lecuţă de roulică pe ierburi şi frunză, mînarea ei de pace, o ştiu de bine.

Noi toţi eram uniţi întru aceasta şi hotărîţi de a veni a doua zi dimineaţă. La crîcimă găsisem pe Orheianu venit. El se tocmia cu oamenii pentru pielcelile, bea cu dînşii de adălmaş şi de fel nu gîndea la ieniceri. Crîcima era plină ca stupu la roit; dar din bătrîni puţini mai rămăsesă şi, care mai erau, îmbia pe cei cufundaţi în socotele de a se duce acasă, spre a feri şi a strînge tot avutul lor la locuri sigure. Neguţitoriului nu-i plăcea această punere la cale, care împrăştia muştereii, deci el se giura că nu auzisă nimică pe drum despre grabnică sosirea oştirilor împărăteşti şi că nu poate ca să piardă multă vreme în satul nostru, fiind silit de a trece la Dobrogea peste Dunăre, unde se strîngea tocmai atunci turmele de oi a ţuţuienilor, ca să treacă spre munţi la mutările lor de vară; mai vîrtos zicea că nu poate zăbăvi între

noi, că povățuit de legăturile negoțului său, el mai vroia de a-și cerca norocul și în satele învecinate. Cu toate aceste, oamenii se înspăimîntasă de zisa bătrînilor și de vorbile mazîlului; mulți își aduseseră aminte de vremea trecută, cînd fiind copii ei văzuseră ieniceri în Storojești și chiar Grigori, sculîndu-se, singur ne dădese pildă că, după împregiurarea de față, îngrijirea nu era zădarnică.

Aicè șătrariu se rădicasă drept în picioare pe divan și-mi zisă cu convicția ce izvora din toare tradițiile ce le adunase în cursul vieții sale.

— În adevăr, cuconașule, numai zădarnică n-au fost îngrijirea oamenilor, bătrînii aveau dreptate ca totdeauna și, rostindu-se așa, moșneagu se lăsase ca cum ar fi fost o pînză disfășată în colțul divanului, aruncînd cam de pe lături picioarele sale ce dispăruse acoperite sub larga lui giubea. Pe vremea de care-ți vorbesc, dragă boieriule, mutarea oștirilor era priivită ca o nenorocire obștească, ca o cumpănă grea ce vine cu urgie peste norod. Cînd se schimba garnizonu dintr-o cetate în alta sau cînd se retrăgea o parte la Țarigrad, la dus și la întors, pe calea lor nu era decît foc și chin pentru creștini. Norodul suferea, satele se împustia, oamenii dase tot ce avea în gropile în care ținea pîne și se ascundea de chinuri ce îi amenința, dacă pica sub mînile ienicerilor. Călătoriul nenorocit ce se întîlnea cu dînșii era prădat ca de hoți și era dizbrăcat pe drum de tot ce avea. Odăile de vite, stînile, crîcimele, nimică nu ră-

mînea neatins şi încă cel cu durere şi cu păcat, cel prădat, se lua chiar în rîs de tagma aceasta sălbatică şi fără ascultare; că după ce dizbrăca pe oricare pica subt ghiarăle lor, îi arunca în urmă o potcoavă stricată, un frîu rupt, o pană de căpăstru sau alt lucru netrebnic, zicînd că nu vor lucru străin degiaba, dar în schimb, şi astfel de schimb al dracului îl numea ei osmanlic. Acest cuvînt suna în urechile poporului român ca lanţu la picioarele robului, cînd românul îşi avea statul slobod şi aşa lege. Giudecă, cucoane, ce oameni erau aceste fiere! ... Şi gîndeşti poate că o făcea ienicerii în şagă! ... Unde? O făcea cu bună samă, numai şi numai ca să încungiure sfinţenia giurămîntului, ce, intrînd în tagma lor, fiecare era silit de a da, că nu va lua nimică de la nimine în zădar. Bimbaşii, afară de slujbă şi cînd nu sta subt arme, n-avea nici o înrîurire asupra lor; de ienicer la ienicer ascultarea nu era cunoscută, decît cum am zice acum: în front şi în vreme de război; fiindcă şefii lor era de o samă cu ceilalţi ostaşi, aleşi din sînu lor şi de multe ori cu vremelnică chemare; aşa că cel cu durere n-avea nici la cine se jălui macar. Cîteodată, şi aceasta covîrşea toate necuviinţele lor obicinuite, ei se abătea din drumul însemnat afară, călca sate ce se socotea ferite, răpea fete de pe lîngă părinţi şi femei de pe lîngă bărbaţi şi, dacă declăra un oştean la cadi că păstrează vreo fată sau femeie dintr-aceste răpite de soţie pentru dînsu, nu se mai întorcea, sărmana, acasă şi nu îşi mai vedea nici părinţii, nici drăgălaşu, nici ţara.

De mierare-i că după toate și toate, oamenii ce se întîlnea vreodată cu ienicerii nu numai că își aducea de dînșii aminte cît trăia, dar că frica lor o duse și copiii în clironomie părintească și în gura bunicăi sau bunului, care o vestea nepoților, vorbind iarna de trecut, pe lîngă vatra casnică și la luciul pacinic a unui foc voios.

— O, înțeleg, arhon șătrari, cum aceste tradiții ne-au adus pînă la noi frica ienicerilor, de care era stăpîniți strămoșii noștri; cu atîta mai mare recunoștință trebuie ca să multămim lui Dumnezeu că sîntem acum așa departe de suferințele ce au pătimit suitorii noștri și că razile civilizații, pătrunzînd și Orientul, au secat subt fierbințeala lor făcătoare de bine, pînă și izvorul răului, sub care gemea nevinovata noastră patrie și care au propit două veacuri mai bine onorul ei spre propășire.

Șătrariu tăcea horcăind, numai ochii lui scînteia subt umbra deasă a sprîncenilor sale stufoase, ce se împreuna în două arcușuri albe pe deasupra nasului, dînd fisionomiei bătrînului un deosebit caracter de energie, apoi, trăgîndu-și ambii săi genunchi spre piept și îmbrățoșîndu-i cu ambele mîni, el puse capul pe dînșii și legănarea abiè simțitoare a trupului grămădit ca ghemu, se putea lesne urmări pe mișcarea mătăniilor, care, ținute în degitele sale încrestate, bătea mijlocul antereului, ce era întins peste picioarele strînse pe divan. Această clasică poziție îmi vederă că bătrînul va protestălui cu înrădăcinata sa îndărăpnicie influența și înrîurirea civilisației asupra dizvălirii noroadelor,

fiindcă se deprinsesă de a o privi ca o nălucă, poate și ca o hîdă ce stă totdeauna pîndind prilejul de a dărma norocu fiecăruie, cu o putere nepriincioasă omenirei. După un moment de repaus și de reflecție, moșneagul așa se rosti cu o vederată ironie pe buze:

— Nu pot ști, dragă cucoane, ce au scăpat civilisația d-tale, că nu i-am văzut razile, nici nu-mi pun capu pentru ce au răsădit, că nu i-am pipăit rodu; cînd am văzut at meidanu[18] și seraiu la Țarigrad, inima mea de român îmi sărisă în piept, că acolo s-au nimicit tagma aceasta sălbatică, găsindu-și răsplătire pentru toate chinurile ce aruncasă în trecut pe țară. Aceasta au făcut-o Mahmud Sultanu[19], dar nu civilisația dumitale. Ian, n-avem ce face cuconașule, trebuie să priivim lumea cum este, dar nu cum dorim ca să fie. Apoi strîngînd colțurile ochilor și sclipind din giană, care aceste semne tradusesă în iveală cînticul de biruință, ce îl cînta bătrînul în inima sa, pentru tăria argumentului ce mi-l dăduse, el așa fel urmări:

— Noi, îmi zise tatăl, istorisind din viața sa, lăsasem pe Orheianu puindu-și trebușoarele sale la cale și urmărisem mai toți pe Grigori în sat. Fiecare mersesă la casa lui și eu cu văru întîi la casa mea părintească și pe urmă la a vărului, unde șădeam amîndoi. Într-o clipală era casele dizbrăcate și pustii. Tot avutul nostru îl ascunsesăm, banii îi îngropasem, straile, blăni, lucruri de preț, le pusesem în lăzi și aceste le coborîsem în gropile noastre de pîne și le acoperisem cu mălai și cu păpușoi. Argații

căra, eu le aşezam, văru punea hîrtiile noastre în regulă, fiindcă şi ale mele tot încă erau în mînele lui; deci puindu-le într-o lădiţă, Grigori venise cu dînsele la mine în groapă, unde, făcînd amîndoi o tainiţă cu cuţitele noastre, le depusesem aşa de bine, că nu era chip de cunoscut semn măcar de fiinţa lor, mai vîrtos că gropile noastre erau pline pînă în gură cu grăunţi de tot soiul. Numai puştele şi tacîmurile noastre de vînat le lăsasem afară. După ce sfîrşisem, îmi zise văru ca să trimet după Zăgăneşti, care poate văzînd frica ce pătrunsese satu, or fi schimbat hotărîrea de asară. Cristea şi Florea venise îndată şi acest de pe urmă se cam îndoia dacă am putea vîna nesupăraţi de ieniceri, dar cel mai mare îl ţinea de rău pentru puţin inimia sa şi răspunsesă la fratele său, că patru români voinici şi cu bune puşti în mînă pot face orişice, fără de a fi supăraţi şi măcar de ieniceri.

— Aşadar, zise Grigori, să trimetem argaţii noştri cu copoii şi cu armile noastre, căci mîne poate nu vom putea ieşi cu dînsele din sat, mai ales dacă vin oşteni, cum au vestit butacu, în faptu zilei.

Satu începusă a se linişti, oamenii se împrăştiesă parte, parte se ducea. Cine mersesă la rudile ce le avea peste apă, cine se ascundea la rîpile malului, care căuta scăpare în gropile ce le avea păscarii de Bratiş şi unde se ţineau vîslile şi vîntrilele caicelor, puţini, între care şi noi, socotise de a urma ca totdeauna, fără de a schimba, cît de puţin, întrebuinţarea zilei ho-

tărîte mai înaintea auzirei vestei nepriincioase, care tulburase într-atît obştia. Storojeştii erau într-un cuvînt pustii, nici o lumină nu ardea aiurè, decît la casa vornicului, unde se strînsesă daruri după poronca ocolaşului şi unde, împrăştieţi pe lîngă focuri, aşteptau unii din păscarii de Bratişi, ce erau de rînd la beilic, sosirea ienicerilor, pentru care se pregătise trii caice mari pentru Reni. Zăgăneştii măsese la noi şi, cînd a doua zi dimineaţă zorile ne îmbiesă de a ne trezi, încă nu venise nici un oştean în sat. Cu voie bună ne pusesăm în mişcare, înşirind cărarea ce mergea spre Prut în vale, cînd agiunsesem pe lîngă movila lui Tătaru şi cînd treceam pe lîngă rîpa lată, Grigori se apropiesă de mine cu grijă pe obraz.

— Gîndit-au Corodeanu şi mătuşa Ioanei de a o trimite peste apă? Luat-au ceva măsuri pentru siguranţia lor? îmi şoptise văru.

Eu ştiam de cu sară că Corodeanu pregătise încărcarea bejăniei sale; însă el era hotărît de a merge pînă la un loc cu Orheianu, care vroia noaptea de a pleca, dar de alta îmi făcuse Ioana semn, că va fi a doua zi la ceasul obicinuit la fîntînă. Vorbind aşa noi rămăsesăm în urmă. Cînd ceilalţi începuse a se cobori, noi eram încă pe movilă pe deasupra colnicului, ce se rădica acolo şi se înălţa pînă la locul unde, căzînd, apa Prutului se revarsă peste şes, umplînd o bună parte de loc cu stuf şi rogoz. Soarele ieşise bine şi, întorcîndu-ne spre sat, noi văzusem pe drumul Prutului un nour de pulbere cum se giuca

în razele soarelui şi, uitîndu-ne mai bine, recunoscusem şi lucirea armelor în depărtare.

— Iată ienicerii, strigă vărul!

Zăgăneştii, care auzise glasul lui Grigori, venisă în fugă şi noi acum priveam toţi patru cum se înşira în zarea viderii măntalele lor verzi ce le purta pe deasupra unui vestmînt roşu.

— Hai, băieţi, haideţi să nu ne zăbăvim prea mult, că om avea vreme toată ziulica de a ne sătura de dînşii, cînd roua nu ne aşteaptă şi se trece subt sărutarea soarelui, zisă Cristea, întinzînd pasu spre vale şi cîntînd cîtu-i ţinea gura:

Frunză verde smîntînică
De ieniceri nu ne-i frică
Florişori şi crengi de spini
Că sîntem patru verzi români.

— Taci, măi frate, îi zisă Florea spăriet, mai ştii cine te aude?

Şi apoi:

Frunză verde de curechi
N-au să ne taie nici urechi,

răspunsesă Cristea, făcînd chiar subt urechile frăţini-său o frumoasă trăsătură de glas pe coarda de mijloc.

— Vezi, Grigori, ce-mi face bădiţa, zisă Florea.

— Bine-ţi face, dragă Floricelule, înapoisă văru, rîzînd. Ce nu-i dai pace! Ciocîrlanu şi

Cristea cîntă, cînd razile primăverii încep a încălzi, că floricelile cîmpului şi verdeaţa codrului depun lor o nespusă mulţămire în sin. Atunce Cristea şi ciocîrlanu sînt voioşi, unu se rădica în aer pe aripile sale, altu zboară cu gîndu, şi amîndoi cîntă din fire. Între Nistru şi Prut poţi cumva găsi lui Cristea păreche pentru frunze verzi, hori sau doini?

Şuguind aşa şi rîzînd, noi ne coboram răpide pe cărăruşa ce se trăgăna pe subt mal, fugînd spre vale. Viind într-o aşezăturică drept pe deasupra crîcimei, de unde se videa şi budeiu cu salce, pe lîngă care poroncisem argaţilor ca să ne aştepte cu armele noastre şi cu copoii, cu mierare ne încredinţasem că nimene nu se afla la locu hotărît şi, cu cît ne uitam în vale, cu atîta ne se părea că crîcima avea un aer neobicinuit de părăsire.

— Ori nu cumva crîcima este plină de ieniceri? întreba Florea, ian să văd şi, uşor ca o mîţă la pîndă, el se răpezise în vale. Poprindu-se pe lîngă portiţa ce era lăsată în partea gardului spre mal şi care slujea de trecătoare la beciul crîcimei, săpat într-o cufundătură adîncă a malului, Florea se vîrîse ca un şerpe în ogradă şi, după o clipă de aşteptare, ieşind iarăşi, el ne făcuse semn ca să venim şi noi tot pe drumu pe care se coborîse şi el. Florea era curios în feliul lui; el se temea de orişice mai înainte de a dizvăli sau de a deosebi pricina înspăimîntării sale, mai înainte de a le simţi, el avea frică de întîmplări, însă cînd nevoia îl încungiura, cînd o împregiurare nepriincioasă

îl strîngea mai de aproape, el se uita drept în fața nemulțămirii și o chema cu o inimoasă nesfială la luptă și atunce nu era român mai cu băgare de seamă asupra celui mai mic lucru ce putea ca să-i folosească la biruință.

— Ce-i Flore? întrebasem noi ceilalți în șoapte; crîcima e pustie, nu mai rămîne îndoială, ne zise, uitați-vă ce neorînduială în toate ale ogrăzii; caru lipsește de sub șopron; ciuberile, cercurile, doagile, cuțitoaia și scaunu, toate uneltile Corodeanului de butnărie, nu sînt la locul lor și peste toate se aude din vreme în vreme și un gemăt ieșind din crîcimă, care mi-au umplut trupul de groază. Oare ce să fie, Grigori? Încă nu sfîrșise Florea întrebarea, că se auziră gemitele cu o jalnică răsunare.

— Parcă-i glas de femeie, zisă Cristea. Grigori se îngălbenise pe obraz și viind la mine mă întreba cu iuțeală.

— Ce știi de Ioana, Petre? Cine poate giura? Corodeanu e fărdelege și nu mă pun poate că s-au răzlețit din ieniceri cîțiva și pe aice, ca să-i ție loc de sf. monastire Adami, pentru scoposul ce îl dorește.

Eu știem de cu seară că Corodeanu trebuia ca să întovărășească pe Orheianu și Ioana îmi făcuse semn că va fi la fîntînă și nu puteam gîndi că s-ar fi dus așa fără veste. Însă cuvintele lui Grigori îmi aprinsesă sîngele în mine. Oftările dureroase ce ieșia din crîcimă se înmulția și se făcea mai pătrunzătoare, pe lîngă aceasta, tulburarea în care videam pe Grigori îmi răsturnase minților. Nu cumva gemitele care

ne tulbura într-atît sînt cele de pe urmă strigări înspăimîntate a bietei fete ce o iubeam? Întrebarea aceasta mă aruncasă într-o furie cumplită și îmi adusesă un fior de nebuneală, îmi ardea tot trupul, pare că-mi ieșia din ochi și, trăgînd cuțitul ce îl purtam în brîu, mă repezisem, fără de a mai giudeca mai departe, în ograda crîcimei. Grigori nu se mai stăpînea și avea ceva așa de aspru în căutătura lui, că-mi vinea fiori, cînd mă uitam la dînsu. Eram gătiți de vînat, cuțitele ce le purtam atunci mai toți de seama noastră era mari mai ca iertagane, mănunchile lor era de alamă sau de corn și umplea o mînă sănătoasă de român. Crîcima o știi, ea și atunce tot așa au fost, cu cerdacul ei și cu sălița cea din mijloc, care disparte două odăi îndeminatice și a căria fund încheiet cu scînduri slujea crîcimariului de cămară. Gemitele vinea din casa ce era în dreapta. Cînd dischisesăm ușa, cînd năvălisem ca o fortună toți patru în casă, ce să videm! Bietu Orheianu, cu care vorbisem încă de cu sara, era grămădit în mijlocu casei, un ienicer era plecat pe deasupra lui și strîngea cu un căluș frînghiele cu care era legat, sărmanul. Cetlău intră în cărnurile bietului om și-i producea la fiecare mișcare a calăului său o așa cumplită durere, că se auzea gemitele sale, măcar că avea pe gură o groasă legătură de pînză. Alți trii ostași șădea pe lăițe și giuca în osișioare, uitîndu-se mai mult cu plăcere decit cu nepăsare la cruda priveliște ce o avea subt ochi.

Grigori era de o neobicinuită tărie, era bun de fire și cumplit de iute, cînd videa o nedreptate făcîndu-se înaintea lui, el nu cerceta, și eu cam aveam firea lui. Zărind pe vatră un topor, cu care pe semne se tăiesă lemnile, ce se videa parte alăturè de cuptori și din care parte flăcăra pe vatră, unde fierbea trii oale așăzate pe un pirostiiu turcesc, vărul îl luase în mînă și, sărind spre patu ce îl arăta Florea și unde depusesă ienicerii armele lor cele de foc, el sta gata la luptă, cînd eu într-aceste spărsesem cu dosu cuțitului meu capu ienicerului ce chinuia pe Orheianu, tăind totodată cu ascuțitu toate legăturile ce propise sloboda mișcare a neguțitorului și îi strigam ca să fugă. Cristea și Florea, văzînd cum sărise ceilalți oșteni de pe lăiți, se răpezise înainte cu cuțitele rădicate ca să mă apere pe mine. Abiè se văzuse neguțitoriul slobod că făcu un salt pînă la pat și, luînd de pe didesubt o păreche de desagi, cu o vie arătare de mulțămire pe obraz, plecă spre ușă. Nu ieșise el încă bine, cînd în pragul acestia se arată Ioana spărietă și albă pe obraz.

— Tu aice, Petre? îmi zisă cu un glas ce tremura de spaimă. Ce s-au întîmplat? Unde-i moșu? Unde îi mătușa? Toate aceste se făcură într-o clipală. Auzind acest dulce glas într-un moment așa de cumplit, noi toți rămăsesem împietriți. Ienicerii, neobicinuiți de a găsi vreun feli de împotrivire în norod la crîncinele lor fapte, era sastisiți, deocamdată, văzîndu-se atacați și opintiți, dar cînd auziră glasul unei femei, cînd o văzură așa de frumoasă în tulbura-

rea în care se afla, ei se aprinseră de o crudă mînie, poate şi de o lacomă nădejde şi se răpezisă cu aprindere şi cu o sălbatică strigare la noi. Cel mai voinic sărise cu iertăganu tras la Grigori; eu videam cum scînteia în aer fierul toporului ce-l ţinea văru şi abiè făcuse ieniceriu doi paşi înainte, că sfîrăi toporu aruncat de o mînă puternică în deşărtu ieniceriului, ce căzu ca un fag tăiet. Muchea toporului îi întrase în piept pînă la mijloc, totodată Grigori îmi striga, cam în poroncă, ca să fug.

— Grăbeşti-te, Petre, dacă ţi-i milă de dînsa, aice om sfîrşi şi în trii treaba; dar în deal or veni mulţi în scurtă vreme şi, dacă nu te sileşti, băiete, poţi să plîngi toată viaţa ta după minutul ce îl pierzi.

Zicînd aşa şi arătînd la Ioana, Grigori se răpezise spre trupul ienicerului căzut şi, puindu-i un picior pe piet, el cu mîna ca dintr-un butuc scosesă toporu plin de sînge din rană şi grămădise cu dînsul pe unul din ieniceri care se lupta cu Florea. Cristea se ferise de cea întîi lovitură ce-i purtase oşteanu cu iertăganu şi-l apucase aşa cu noroc de mijloc, că nu se putea sluji ieniceriu de mînele sale, strîns în braţele nervoase ale flăcăului ca în cleşte. Ioana sta încremenită pe pragu uşei, însă cînd picasă ieniceru subt lovitura bărbătească a lui Grigori, o videam cum îşi pierdea simţirile, biata fată, căutînd în zadar cu o mînă slăbită sprijinul ce nu-l mai putea găsi în puterile sale. Cu o săritură eram pe lîngă dînsa, venisem destul în vreme ca s-o primesc lipsită de simţire în braţele mele,

nu-mi mai rămînea alt gînd decît scăparea ei și strîngînd-o cu iubire la pieptul meu, unde fierbea încă aprinderea lupții, și, aruncînd lui Grigori numele Vadu Ungrilor ce-i da cheia gîndului meu, eu mă răpezisem spre malu Prutului, unde ținèm vro mie de pași în gios de crîcimă, ascuns subt o desime de lozi, caicelu meu de Bratiș. Agiungînd pe lîngă dînsu depusesăm pe Ioana într-o deasă tufă pe un pat firesc de flori, cu care se împodobise primăvara toată lunca. În vremea de atunce pescarii de Bratiș era, precum și acum, cunoscuți de cîrmuire ca treptași împărătește, numai plătea o mai mică dajde decît acum. Sinetul îl primea de la turci și era scutiți de ocîrmuire de orice dări pămîntenești; în Storojești eram cîțiva așăzați așa. Grigori și eu luasem sinetul pentru plăcerea noastră mai mult și aveam groapa noastră de pescari ca și ceilalți, unde țineam uneltile breslei. Eram încă nehotărît dacă oi putè singur aduce toate cele trebuitoare la caic și mergeam împresurat de îndoială și de grijă spre groapă, cînd, trecînd pe lîngă o tufă de lozie, mi se păruse că aud o mișcare străină într-însa; uitîndu-mă bine în desime, iată că zăresc pe Orheianu cum își lega desagii, cu o copilărească nepăsare.

— Lasă-ți neguțitoria pe altă dată omule! îi strigam și, dacă ți-i milă de pielea ta, vină ca să-mi agiuți de a pune caicul meu în stare de a ținè pe apă. Orheianu, cînd cunoscuse glasul meu, se răpezise cu o vie simțire de recunoștință la mine și, luînd desagile sale pe umăr, el mă urmări pînă la groapă. Cu agiutoriul negu-

ţitorului, caicul se găsise într-o clipală pregătit. Acum mă întorsesem la locu unde lăsasem pe maică-ta, fără simţire, tot într-acea stare o găsisem, deci luînd-o în braţe o depusesăm în fundu caicelului şi, răzămînd-o pe scaunu ce slujia cîrmaciului şi dînd vîslile în mîna neguţitorului, iar eu luînd cîrma în mînă, după puţin noi ne găseam plutind în dricu rîului, coborîndu-ne răpide spre lac. Răceala aerului mai vie pe apă, vîntişoru care bătea, dulcea legănare a caicelului ce lunica pe micile valuri a rîului, trezise pe maică-ta. Inima mea tot nu era voioasă, că nu ştiam cum s-a sfîrşi lupta ce o ţinè Grigori şi Zăgăneştii cu oştenii, în fiecare moment ei putea fi încungiuraţi de ieniceri veniţi din sat şi atunci nu mai rămînea scăpare pentru prietinii mei. Ioana plîngea şi lacrămile sale îmi pica greu pe suflet.

— Nu te mîhni, dragă iubită, o mîngăiem, această supărare ne-au dat prileju carele căutam. Am avut norocire de a ne găsi şi acum dorinţa noastră nu mai are altă stavilă decît vroinţă. Corodeanu ne-au dat destul a înţălege că nu ne doreşte binele şi mătuşa ta prin mintea lui se poartă, aşa căsătoria noastră va fi fost totdeauna dorită de noi şi de dînşii totdeauna împedecată; nu pot trăi fără tine, Ioană, şi mîhnirea ce o arăţi în faţă îmi răspunde în fundul inimei mele.

— Plîng, Petre, îmi răspunsesă iubita, că sînt tulburată de toate ce am văzut, gîndesc la Grigori, ce l-am lăsat în luptă, şi nu pot ca să nu-mi fac fel de fel de închipuiri, cum i mor-

mîntu de jelnic. Presimțirea aceasta o izgonesc, Petre, însă în zădar tot îmi mănîncă inima și nu o pot stăpîni. Cum de ați început o luptă așa de grozavă? Cum de s-au dus moșu și mătușa, lăsîndu-mă sub paza unei femei, care, măcar că rudă, rar o văzusem la dînșii. După ce-ți făcusem, cînd te-ai dus, semnu vorbit între noi, venisă Soloneasa în vale, avea și ea de vîndut pielcele. Corodeanu o întrebasă dacă au adus marfă și cum au răspuns că nu, nici neguțitoru nu mai vruse ca s-o asculte. Atunci vădana au chemat pe mătușa mea într-agiutori și aceasta au început a ruga pe moșu, ca să închizășluiască pentru vara sa al doilea.

— Bine, zise Corodeanu, dacă va merge Ioana împreună cu femeia și dacă va veni pe dimineață cu dînsa și cu marfă, atunci încaltea voi fi și eu sigur.

Așa mă trimesesă mătușa încă în sara aceia tîrziu cu Soloneasa în sat, unde puteam privi, cum fiecare fugea umplut de frica venirei ienicerilor. Mi se păruse de îndată cam nepotrivit ca să rămîn eu singură în sat, cînd o lume întreagă se trăgea, fiecare la locul unde se socotea mai siguri de primejdie și a doua zi, văzînd că vădana cu toată silnicia ce puneam, tot nu sfîrși de a-și strînge marfă, după un moment de nehotărîre, o lăsasem în podu casii și mă răpezisem spre mal și în vale pe cărărușa care ducea prin rîpa lată la crîcimă. Acolo eram subt coastă, cînd ați trecut pe deal și auzind strigarea lui Grigori, „iată ienicerii!" mă lovisă o așa groază, că mi se tăiesă picioarele de subt

mine şi mă ascunsesăm în tufele ţie cunoscute, Petre, de subt arini şi pare-mi-se că mi se făcuse mai uşor. Stam la gînduri ce să fac, mă temeam ca să mă duc înainte şi mă sfiam ca să mă întroc în sat; atunci numai auzii, de o parte glasu Solonesii cum umplea rîpa strigînd după mine, şi de alta cînticu lui Cristea şi acesta îmi dase destulă inimă şi deagiuns sînge răce ca să giudec, că mi-i locu pe lîngă feţe ce-mi ţin loc de părinţi şi aşa mă îndreptasem spre crîcimă, unde ştiam că voi găsi desigur pe mătuşa mea, dacă Corodeanu nu se va fi întors. Viind în crîcimă, Petre, te-am găsit pe tine în primejdie, pe Grigori ameninţat de un iertagan şi, într-un cuvînt, o luptă ce mă umpluse de spaimă şi de groază.

Vorbind aşa, biata fată îşi ascundea obrazu în palmile sale şi plîngea că mi se topea inima.

— Primejdia au trecut, iubită, sînt acum pe lîngă tine şi Grigori va veni poate chiar desară la moşu Trifon Blîgă, unde pot zice că sîntem cu toţii aşteptaţi. N-am fost noi siliţi, văzînd ce soartă-ţi prieşte Corodeanu, ca să luăm măsurile noastre pentru o neprevăzută întîmplare ce o iartă chiar obiceiu pămîntului? Mătuşămea Ileana, soră dreaptă a maicei mele, este o sfîntă femeie şi-ţi va ţinea loc de mamă. Ştergi-ţi dar ochii, iubito, acum ştii unde te duc, linişteşti-te, ca şi eu să mă pot alina, lasă-ţi gîndurile cele de mîhnire ca să se piardă în aerul acest priincios ce umple vîntrilele noastre şi bucură-te de acest întii ceas de slobozenie, ce ne-au dat prileju în care putem ca să ne

mărturisim iubirea ce simţeam, fără de a tremura, în care putem şi dizvăli în faţa ceriului tot ce inimele noastră pînă acum au purtat pe ascuns, cu o tainică plăcere.

Maică-ta se uita la mine, băiete, cu o nemărginită încredere şi dîndu-mi mîna sa dreaptă, ea cu cea stîngă îmi arăta ceriul ce se încovoia senin şi albastru în toată a sa măreaţă strălucire pe deasupra noastră.

— Acolo, Petre, sînt părinţii mei, cei ce m-au iubit, îmi zise, ei mă privesc şi-mi cunosc cugetul şi aicè ea urmări, puind, înroşindu-se, mîna pe inima sa şi ţintind cu ochii spre pămînt, şi aicè, şoptise, îmi vorbeşte un glas ce se uneşte cu cuvintele ce au lăsat iubirea lor biete orfanei pre pămînt, ca să nu-şi piardă dreapta cale în viaţă. Doream ca să fie căsătoria mea cu învoirea mătuşii mele, însă m-am priceput şi eu că nu se poate. Pentru aceasta, fie cum a fi, eu nu-mi trag cuvîntul înapoi ce l-am dat cu inima şi cu mintea. Mătuşa Ileana va hotărî cele de cuviinţă, că de astăzi înainte soarta mea o depun în mînele sale şi mă priivesc ca copila ei.

Nu sfîrşise încă fata de a vorbi că Orheianu, care purta vîslile de o bună bucată de vreme, sprijinind molătatea vîntului, ne striga:

— Iată Bratişu!

În adevăr cînd rădicasem capul şi eu şi maică-ta, noi, care uitasem lumea toată şăzînd unul pe lîngă altul şi avînd mîna strînsă în mînă, cînd ne uitasem, zic, iată că se întinde luciul apii dinaintea noastră care, încreţit de un vîn-

tişor potrivt ce bătea din malu stîng a Prutului spre Galaţi, ne arăta ca într-o oglindă tremurătoare nourii albi ce fugea în aer. Vîntul era bun şi mă chema la faptă, într-o clipală slobozisem vîntrile mai in voie pe varga sa inchinată şi de îndată, primind în plin suflarea priincioasă, se umflase voioase şi căişoara noastră, purtată ca pe aripi, îşi luase un zbor mai răpide în direcţia Vadu Ungrilor, pe care ţinteam cu cîrma. Orheianu se aşăzase în capătu închieturei luntrişoarei şi privea cum o batea valu şi cum se giuca spuma apei subt talpa caicelului uşor închinat de greutatea aerului, precum şi de răpegiunea cu care pluteam.

Spre toacă aveam şi căsuţa moşului Trifon în videre şi încă nu asfinţise soarele, cînd ne suisem cu Ioana în sat, lăsînd luntrea subt paza neguţitoriului, care numaidecît dorea ca să-i ţin făgăduinţa ce-i dădusem, de a-l duce încă noaptea peste Dunăre, că ziua el se temea de a intra iarăşi în Prut şi de a trece prin gîrla Renilor, în viderea chiar a ienicerilor. Cit de greu îmi venise de a mă dispărţi tocmai atunci de maică-ta, numai eu ştiu, decît cuvîntu îmi era dat şi Grigori mă învăţase de mic de a nu cîrni, şuguind cu dînsu. Moşu Trifon şi mătuşa ne primise ca pe nişte copii ce ne aştepta. Ioana de îndată cîştigase inima bătrînilor şi parcă se făcuse şi bătrînii mai tineri cu noi. Orheianului trimisesăm, pentru ca să-i scurtăm vremea de aşteptare, un prînz întreg. Dar soarele asfinţise subt un nour gros, vîntu se schimbase şi sărise la apus şi sufla spre Reni, întărindu-se din mi-

nut în minut. Nu-mi era iertat ca să rămîn. Cu greu mă dispărţisem însă, sărutînd-o, mi se părea că mai cu tărie şi mai voios puteam acum alerga la împlinirea datoriei ce luasem asu-pră-mi. Dar ce nu poate omu, gîndeam, coborîndu-mă în vale.

Cînd agiunsesăm, la mal, unde mă aştepta neguţitoriu cu nerăbdare, el mă întîlnise zicînd:

— Sigur eram că ai să vii, că n-au scăpat din ochii dumitale caicul ce au ieşit din gîrla Prutului, cînd noi eram atunci pe mijlocu Bratişului. Caicu nu se uita cu bine spre noi, era unu dintr-acei de beilic. Poţi giura, Petre, că n-au dat de urmele noastre?

— Dimpotrivă, giupîne, aceste sînt împrăştiete prin zăvoi, că în silinţa ce am pus de a grăbi scăparea dumitale şi a fetii şi în tulburarea în care mă pusesă lupta, n-am gîndit de a ascunde sau de a nimici tot ce poate da dovadă de fuga noastră şi mărturîsi de direcţia ce am luat, însă sînt pascar şi nu i-aşi fi sfătuit, cu caicul cel mare, de a se vîrî după mine în cărările sau luminile stufului, în care este aşa uşor de a întra, cum îi de greu de a ieşi.

Nu eram încă un sfertişor pe apă, cînd vîntu sporind cu o crescîndă aprigime ne luase ca o pană înainte, caicul începu a sări din vale în vale, lucirea nehotărîtă a într-amurgului dispăruse, stelile ce începuse a să arăta, se stîngea una cîte una din seninu ceriului, care se îmbrăcase cu nouri grei şi cenuşii, fortuna se presimţea! Dînd vremelnic cîrma neguţitoriului, eu scurtam frînghiele vîntrilelor şi pe dînsa o strîn-

geam cît puteam mai aproape de vargă, care şi aceasta o legasem cu îndoită coardă. Mă temeam ca să las cătargu gios, căci numai răpegiunea înnotării putea ca să ne ferească de a răsturna pe vreme rea. Eu abiè sfîrşisem de a lua măsurile aceste neapărate şi luasem iarăşi cîrma în mînă şi neguţitoriul abiè se svîrlise pe desagile sale, îmbrăţoşind cătargu şi răzemîndu-se de dînsu, că valurile începuse a suna în deşărt, a se înnălbi de spumă, a vui şi a rădica sporind aşa fel la fiecare vîjeială a vîntului, că caicelu abiè se putea ţinea pe vîrfu lor. Noaptea se făcuse neagră. Fortuna şuiera aprigă pe deasupra apii şi ceriu era rupt în două de fulgeri. Ploaia pica piezişi, răpide şi răce, caicul se clătina gemînd pînă în talpă, cînd îl mătura fortuna din vîrfu unui val, aruncîndu-l cu furie pe coama înspumată al altuia, mă socoteam pierdut; nu mai puteam ţinea direcţia şi căutam numai ca să mă feresc de valuri, pe care, închinat pînă la margine, fugè ca gîndu caicu, cînd o ploaie călduroasă şi liniştită, uşurînd nourii rupţi de vînt, deodată potolise furia furtunii. Eram scăpaţi! Caicelul se îndreptase subt direcţia cîrmei, însă nu ştiam unde mă aflam, Orheianu nu suflase toată vremea, acum eram silit ca să-l chem într-agiutoriul meu, că era prea strînsă pînza pentru vreme, nu puteam ca să nu-i arăt îngrijirea mea, cînd, întorcîndu-se, el îmi arăta o slabă şi tremurătoare lucire în depărtare, ce ne vestiră că eram aproape de Reni, a căruie focuri se arăta ca steluţe sclipind prin întunericu nopţii şi mie îmi păruse ca lu-

ciu nădejdea ce se arată în sufletul omului, cînd el se socotea ca pierdut.

Noi trecusem pe fortună, fără de a simți gura gîrlei Renilor. Într-aceasta, vremea se limpezise și, cînd trecusem în taină pe lîngă cetate, cînd întrasem pe furiș în Dunăre, aeru era așa de liniștit și de limpede, că se auzise cînticile și doinele țuțuienilor, ce se strînsese pe celalalt mal și pe care noi puteam vidè cum sta pe lîngă focuri în toată întinderea malului ce nu era cuprins de bălți. Apropiindu-ne mai bine de malu drept a rîului, eu luasem vîslile în mînă, că nu mai lucra vîntrile și pluteam împotriva apei, căutînd un loc îndemînatic de a ieși la uscat. Văzînd un număr mai însemnat de oameni strînși la un loc, încungiurați de cai, de catîri și de măgari, care se disfăta în mijlocu unei ierbi pînă la genunchi și care lor slujea și de mîncare și de așternut, eu îndreptasem acolo caicelu.

— Acea de acolo, îmi zise neguțitoriu, trebuie ca să fie coliba baciului, gîrla bătrînului, ce îl aleg oierii pentru regularisirea socotelilor ce au între dînșii pentru iernatic sau alte răfuiele și daruri; mi se pare că și în acest an tot pe moșu Nistor de la Sărata l-au ales, că îl văd așa de aproape încungiurat.

Eu întinsesem caicu spre pămînt. Orheianu sărise cu lanțu în mînă afară și într-o clipală, cu agiutoriu unui flăcău cioban, caicul era întărit la mal. Orheianu își dăduse disagile flăcăului și de îndată era încungiurat de stăpînii turmelor, cînd eu mă așezasem pe lîngă foc, ca

să-mi usuc straile ce se lipea de mine de udeală.

— Oile noastre s-au strîns de multişor giupîne, îi zise bătrînu Nistor, ce sta rezămat, plecat cam înainte pe ambile mîni, ce le ţinea pe un băţ lung pînă la gît; însă ai noroc de ape că era umflate, bălţile şi gîrlele crescute şi n-au putut flăcăii ca să le treacă cu oile.

— Să nu fi fost această întîmplare, ne găseai pe cărunte, pe Lapuşă sau pe Grinzieşu, zise altu, că ne-am fi împrăştiet care încotro pe munţi. Aşa sîntem siliţi ca să trimetem la Galaţi să cerem voie, ca să ne îngăduiască trecerea noastră cu o săptămînă sau două, poate, mai tîrziu şi ne sfătuiam tocmai cum s-o facem, cînd Dumnezeu te-au adus; că dădusem drumu la caicelele ce ne-au adus şi nu ştim ce să facem, ca pe urmă să nu ne globească prè mult, pentru nepăzirea vădelei ce ne este dată pentru şăderea în Dobrogea. Turmile nu vor agiunge aşa degrabă pe aicè şi pînă atuncea avem vreme, giupîne, de a face pentru soma cît vroieşti; că fiecare avem piei şi pielcele — cui nu pier sărmanile bucate? Şi mai vîrtos aice cînd îi vremea umedă pe iarnă, cum au fost acest an. Dar dumniata cum de ai venit cam tîrziu, giupîne?

— Vă spun în adivăr că m-am întîrziet prin ţară, unde au ieşit bună marfă astă primăvară şi, fiindcă am putut strînge binişor la pielcele, poate că nici nu vineam, să nu fi fost o crudă întîmplare în mijloc.

Şi Orheianu începu a istorisi întîmplarea lui cu ienicerii. Cum viind la Storojeşti, unde el

avea pe Corodeanu de agiutor și chip de tovarăș la cumpărături ce făcè, acesta îi dăduse un izvod de oameni din satele învecinate la care el cumpărase marfă într-atît de ieftină, că, îndoindu-mă de bunătatea ei, zise neguțitoriu, eu hotărîsem ca singur să mă încredințez și, vroind a sfîrși mai înainte de sărbătoarea ce pică poimîni, eu propusesăm Corodeanului ca să mergem noaptea, mai vîrtos că avusem a face cu totuși într-altă parte, decît într-acea de la care se aștepta oștirile. Se vede că norocu nu ne-au agiutat; călătorind pacinic pe șleah, pînă la locu unde trebuiè ca să ne abatem de pe drumu mare și trecînd o mică desime de grîneață, deodată ne găsisem încungiurați de ieniceri. Corodeanu, avînd un bun cal și neîncărcat, au putut-o rupe de fugă, însă eu rămăsesem în mîinile lor. Trebuie să fi fost vr-o cincisprăzece inși. După ce mă legase, ei căutase desagile mele și, văzîndu-le încuiete cu lăcată, numaidecît ceruse cheia de la mine. Eu n-am dat-o; apoi după un ceas de necaz pentru mine și de odihnă pentru dînșii, unu ce îmi păruse mai în rang se suise pe calu meu, patru de a lor mă luase la mijloc și, cînd am agiuns la crîcimă cu dînșii, aceasta era pustie. După ce făcuse ei focu și pusese oalele lor la fiert, se apucase unu de mine ca să-i dăruiesc desagile și ca să-i dau cheia, eu împotrivă îl amenințam și-i ziceam că am să mă jeluiesc; atunce mă luase doi ca și călăii și, legîndu-mi mîinile și picioarele, mă strînsese ca pe un berbece și, aducînd ceatlău, mă sucea în legături, că-mi ieșise sufletu; cînd

Petre Criţă, care îl vedeţi acolo, şi prietenii lui mă scăpară de nevoie, amintrelè nu eram astăzi între voi.

Orheianu era scăpat de toată primejdia, straile mele se uscase la foc, eram gata de a mă duce că nu-mi mai răbda inima, cînd se apropiese baciu cu neguţitoriu de mine, rugîndu-mă ca să ieu doi dintr-a lor în caic, pentru ca să-i duc la Vadu Ungrilor, de unde uşor vor găsi de a merge la Galaţi. Bucuros mă îndemnasem de a-i lua; fiindcă eram singur şi fără agiutor puteam rămînea două zile pe drum, neavînd cu cine mă schimba la vîsle, cînd vîntu va fi sau protivnic sau încetat. Ţuţuienii ce era ca să margă cu mine îşi aduseră toată bejănia lor şi eram gata la pornit. Atunci Orheianu, îmbrăţoşîndu-mă, îmi zise cu lacrămi în ochi:

— Slujbile ca aceste, Petre, care mi-au făcut, nu se plătesc, rămîn scrise pe viaţă în inimă; nici nu eşti om pe care poate cineva atinge cu aseminea prepuneri, că-ţi sînt cugetările scrise în faţă, să ştii dar că rămîn îndatorit dumitale pe totdeauna şi aceasta nu va fi numai cu vorba. Iată un semn, Petre, să-l ţii bine, oricine din neamurile mele va videa această cruciuliţă în mîna dumitale sau a unuia din copiii ce ţi-a da Dumnezeu, să ştii că va jărtfi şi averea şi viaţa pentru înfăţăşetoriu acestui semn şi, sărutîndu-mă, el mă strîngea în braţele sale, plîngînd. Eu sărisem tulburat în caicu, în care se aşezase mai înainte tovarăşii mei de drum şi, împingîndu-l de pe mal, începusem a mă

scoborî pe repegiunea cursului Dunării la vale, agiutînd cu vîslile cît trebuia, ca să nu greşesc bugazu Prutului; pe lîngă Reni trecusem nesimţit; dar, intrînd în gîrla Bratişului, vîntu slujind, eu rădicasem vîntrile şi într-o clipală ne aflasem în Bratiş. Înaintea noastră, cam şese sute de stînjini, întindea un caic de transport ale sale vîntrile şi, văzîndu-ne, ne striga ca să stăm. Eu de îndată cunoscusem unu din caice de beilic, ce îl pregătise satul nostru; dar unde să stau? Vîntu ne era bun şi sufla drept în pînză şi strigarea lor se pierdea în deşărt. Noi zburam ca rîndunica pe deasupra apei, cînd presimţeşte fortuna. O puşcă se slobozise din caicul ce mare, văzusem focu în direcţia noastră, dar glontele picase în apa ce ne despărţea. Caicu cercase un moment a ne goni; în zădar, îl lăsasem degrabă fără suflet şi după un ceas îl pierdusem din videre. După puţin legam caicelu meu la schelea Vadu Ungrilor şi întram în casa moşului Trifon. Maică-ta auzise sunetul pasului meu şi nu-mi lăsase vreme de a deschide uşa. Mătuşa mea plîngea de bucurie, că toţi crezuse la înspăimîntătoarele previderi a fetii şi socotea că furtuna va da dreptate lacrămilor ce le vărsa la îngrijerea în care era pentru viaţa mea, cînd se rădicase furtuna.

Oamenii ce venisă cu mine, după un bun prînz luase ziua bună de la noi şi se pornise la Galaţi. Toate era pregătite în casă ca pentru o priincioasă evenire şi a doua zi, cînd veniră bătrînii ca să ne vestească că au hotărît ca să ne cunune după biserică, macar că doream,

ființa lui Grigori la o zi pentru noi așa de însemnată, nu puteam nimică împotrivă la cuvintele ce-mi dase mătușa zicînd, că furînd fată m-am îndatorit de a-i da numele meu, cît se poate mai în grabă, și, cînd mă luase bătrînu de mînă ca să mă ducă la biserică, unde ne aștepta preutu, cînd văzusem mireasa împodobită cu flori și cu peteală, mai mult tremuram atunci, decît cînd văzusem valurile îngrozitoare, gata de a înghiți slaba mea luntrișoară, mai mult decît cînd auzisem cutremurîndu-se ceriu sub desele lovituri ale trăznitului, ce-mi arăta puterea elementelor într-o amarnică luptă cu sine.

Zilele de fără fire trec răpide, băiete, și lasă aducere aminte inimii în urmă ca s-o oțălească în ceasurile de nevoie. După vro cinci zile văzînd că Grigori nu venise, nu mai aveam răbdare, ca să mai șăd departe de dînsu. Mă împingea o nemărginită dorință la Storojăști și așa hotărîsem cu toții, ca să ne pornim a doua zi dimineața spre casă; moșu și mătușa îmi făgăduise de a veni cu noi și toate pregătirele se făcuse în clipa ochiului. Vîntu era bun, ziua frumoasă și spre seară venisem la malu nostru din Storojăști, unde obicinuit păstram caicelu. Acolo găsisem pe Iordachi, argatu vărului, care, văzînd că lipsise luntrea mea din lanț, s-au priceput că m-am slujit de dînsa; el de atunci neclintit mă aștepta.

— Ce-i, Iordachi, îl întrebasem, ce s-au întîmplat în sat de cînd lipsesc?

— Multe, stăpîne, îmi zise, și bune și răle, dar vestea rea de la sine se răspîndește, fără ce să-i mai dau și eu agiutor. Lăsați-mi grija caicelului și în deal veți găsi pe băietul meu Efrim, care va purta de grijă pînă la întoarcerea mea acasă.

Cunoscînd firea tăcută a lui Iordachi, mă pricepusem că toate întrebările mele vor fi zădarnice, însă aerul cu care el se rostise nu-mi făgăduia nimică de bun, neliniștea îm împresurase încă mai vîrtos sufletul, că văzusem cum își ștersese bătrîna slugă ochii cu mîna, cînd îl întrebasem de văru și durerea zugrăvită pe fața lui îmi sărise în inimă. Așadar, lăsînd pe femeia mea în tovărășia moșului și a mătușii, ca să meargă drept în deal, fără de a mai trece pe lîngă crîcima Corodeanului, eu mă răpezisem tulburat de o ră priință spre crîcimă. Pe lîngă dînsa întîlnisem pe Florea, care și el îngrijet de mine pîndea întoarcerea mea, el îmi istorisise sfîrșitu lupții ce o începusem împreună. Iată ce se întîmplase. După ce picase ieniceriu, lovit ca de trăznit de toporu lui Grigori, îi dovediseră ușor pe ceilalți doi ieniceri și sta acum sfătuindu-se ce să facă. Văzînd patru oșteni întinși pe pămînt, înnotînd în sîngele lor, ei hotărîse de a lua ciobacile și de a se da pe Prut, unde ascunzîndu-se în stuh, ei era siguri de a nu fi găsiți de nimeni. Cristea și Florea trebuia ca să aducă ciobacile în prijma crîcimii pe apă și Grigori se însărcinase de a aduna în casă ce va putea găsi pentru mîncare. Grigori sta încă

în ușă, urmărind cu ochii pe tovarășii noștri, cînd aceşti doi auziră o împușcătură și glasu vărului meu care striga:

— Doamne iartă-mă!... Sînt un om mort!

Spărieţi Zăgăneştii se întorsese amîndoi în crîcimă, de unde ieșia fumu pravului și, viind în casă, ei rămăsese împietriţi, că vedea pe Grigori cu faţa la pămînt, într-un lac de sînge și fără mișcare, alăturea de ieniceriu pe care îl lovisem eu la început, acesta era rezămat de patu pe care era depuse armile lor de foc, ţinea încă pistolu ce îl slobozise înfierbîntat și fumînd în mînă, era alb pe obraz, ochii lui era mari, ieșiţi și deschiși și avea cuţitu lui Grigori pînă la mănunchile ţapăn în piept, cînd veniră fraţii amîndoi pe lîngă dînsu, cînd atinseră trupu ienicerului ce picase grămadă, el era mort! Cînd se apropiese de Grigori, acesta dischisesă încă ochii și lor părea că își găsea o leacă de simţire; în adivăr, se înălţase puţin, ţiindu-se cu o mînă și rezămîndu-se de Cristea, dar puterile sale îl părăsise iarăşi, însă după puţin el făcuse o mișcare prin care se vedea că vroinţa, luptînd cu firea sa, va avea pentru puţină minută încă biruinţă.

— Mi s-au sfîrșit zilele, fraţi, el zise, mor fără ca să văd în ceasul cel de pe urmă nici pe Petrea, nici pe Ioana, pe care i-am iubit din tot sufletul. Spuneţi lor că tot ce am îi a lor, precum au fost a lor și inima mea. Petrea ştie unde îmi sînt hîrtiile, să-i spuneţi că-i doresc toată fericirea în viaţă, că știu că amîndoi nu

mă vor uita. Şi vouă vă mulţămesc pentru agiutoriu ce-mi daţi în ceasul cel de pe urmă.

Abiè el rostise acest cuvînt că veniră argaţii noştri în casă. Auzind împuşcătura, ei gîndise că noi îi chemam şi ieşise din ascunsoarea în care se vîrîse, cînd văzuse pe ieniceri năvălind în crîcimă, ce o părăsise puţin mai înainte Corodeanu. Iordachi, văzînd pe stăpînu său în cele de pe urmă suflări, adusesă o lumînare ce o găsise uitată în căsoiu Corodeanului, mută a lui disperare nu se poate videa fără jale. Grigori îi dase mîna şi, vroind încă a vorbi, sîngele îi ieşise din gură, el se întinsesă încă odată şi picase în braţele lui Iordachi, a căruia lacrămi fierbinţi îi picase pe faţa răcită de moarte.

— Aşa, băiete dragă, îmi zise lăcrămînd bătrînu, în vreme unde cîştigasem o nepreţuită soţie pentru viitori, am prăpădit pe al doilea al meu părinte, ce au purtat trecutu meu în braţă, pe acel mai nobil prietin, pe fratele meu cel mai scump şi de atuncè nu mai pot videa o crîcimă, fără ca să-mi aduc aminte de cruda şi jălnica această întîmplare.

Toţi sta sastisiţi înaintea trupului lui Grigori, pînă cînd Iordachi îşi găsise toată a sa tărie de sînge răce.

— Lupta ce au fost aicè, el zise, trebuie ca să rămîie o taină între noi; o aseminea întîmplare poate ca să aducă răzbunare asupra întregii obşteşti a satului şi lucrurile trebuie aşa fel chibzuite ca să nu se priceapă nimene cum s-au făcut o aşa crudă vărsare de sînge. Lăsa-

ţi-mă aici, luaţi trupu bietului meu stăpîn în ascunsoarea în care eram şi, pe urmă om videa ce mai este de făcut. Zăgăneştii urmaseră povăţuirei lui Iordachi şi, puţină vreme după ce ei ieşiseră din casă, ei mai auziseră o împuşcătură în crîcimă şi după puţină vreme Iordachi veni la dînşii... Abiè era ei aşezaţi în ascunsoarea lor, că auziseră un mic număr de ieniceri scoborîndu-se pe cobaru crîcimei. Ei trecuse pe la crîcimă, îngropase morţii şi luară armele şi lucrul tovarăşilor lor, fără de a face cel mai mic vuiet. Iordachi intrase la mine cu ficioru său Efrim în slujbă, care atunce era băiet; îl cunoşti că te-au crescut pe braţele lui, şi păstrează ca o clironomie de la vrednicul părintele său iubirea ce o dăduse acesta casei noastre.

După ce-mi regularisisem toate în casă, după ce cu agiutoriu moşului şi a mătuşii mele scosesem toate lucrurile mele din gropile unde le ascunsesem şi cînd îmi era casele îmbrăcate, cum se cuvinea în cinstea unei gospodine ce o adusesem, chemasem într-o seară pe Iordachi, ca să-mi spuie cum au făcut ca să nu se priceapă nimeni despre adivărata moarte a lui Grigori şi despre prilejirea în crîcimă; şi atuncea el îmi zise, cum că au lovit pe unu din morţi cu puşca lui în piept, că l-au tras pe lîngă acela cu pistolu, puind în rana ce făcuse cuţitu vărului chiar iertăganu celui împuşcat de dînsu şi că asemine şi pe ceilalţi doi el îi apropiese unu pe lîngă altu, puindu-i astfel

alăturea, că ar fi giurat fiecare că ei s-au ucis unu pe altu la sfadă, lucru care des se întîmpla. După ieşirea ienicerilor din sat, Iordachi dăduse drumu copoilor şi slobozise cîteva împuşcături şi sara cu toţii se întorsese acasă purtînd pe puştile lor trupu lui Grigori, de care ei zise că s-ar fi împuşcat la vînat, încărcîndu-şi puşca, fără de a lua seama că era trasă o (?) ţevi. Nimeni afară de maică-ta, de Zăgăneşti şi de argaţii noştri nu ştia, nici nu aflase de întîmplare, de multe ori lumea, vorbind despre aceste, s-au rătăcit în feliuri de prepuneri.

Iordachi îşi luase aşa de bine măsurile, că niciodată n-au gîndit nimeni de a învinovăţi pe sat de moartea oştenilor împărăteşti, ce se întîmplase în hotaru Storojeştilor şi obştia nici odinioară n-au fost chemată la vreo răspundere, decît au fost silită de a da o mărturie, cum că în adivăr s-au săvîrşit din viaţă patru ieniceri, cu treacătu lor prin Storojăşti. Moartea lui Grigori, poţi gîndi, ne pătrunsese cu jale şi cu mîhnire, vărsînd o picătură amară în păharu nemărginitei fericiri ce ne umplea sufletul. Zicînd aşa, tatăl îşi pusese capu în mînele sale şi rămăsese cîtăva vreme rezămat de umăru meu, într-o mută şi vie durere.

— Nu te miera, fătul meu, că durerea mea este şi acum aşa vie, cum era şi atunci, că rar se găsesc oameni cum era Grigori Criţă. Aşa trebuie să fi fost acei viteji romani care se lupta în vechime cu lumea toată, cînd avea un vrednic om în capu norodului, drepţi în cuge-

țări, cumpăniți în trebuințele lor zilnice, hotărîți în gînd, neadormiți în faptă și de fier în luptă.

După o mică tăcere, tatăl luase o cruciuliță de argint de pe gîtu său și-mi zisă:

— Iată, Ioane dragă, semnul ce mi l-au dat Orheianu atuncea, n-am avut trebuință de dînsu. Viața mea au fost liniștită și pe dînsu de atuncea nu l-am mai văzut, dar am auzit că s-ar fi mutat cu totul la Țarigrad, unde au întins un mai mare negoț. Întîmplările sînt fel de fel, poate că te va sluji în viață o faptă bună a părintelui tău, cumpărată cu așa mare jărtfă. Zicînd așa bătrînu, trecu pe gîtu meu o cordeluță neagră ce ținè amanetu neguțitorului. S-o păstrezi, fătul meu, ca să-ți aduci aminte că după sf(înta) legea noastră este de dariea fiecăruia de a veni într-agiutoriu vecinului, cum au venit în agiutoriul omenirei cel ce au vărsat pe cruce sîngele său pentru mîntuirea noastră.

Încă nu sfîrșise bătrînu de a vorbi, că se auzea clempile cum suna la ușa închisorii și zăvoarele cum se urni. Grosariu intră cu doi arnăuți în pragu slobod și, cu un surîs de mulțămire pe obraz, ne zise:

— Vă așteaptă boieriu la giudecată. Arnăuții ce-i videți au să vă ducă în ființa măriei sale, că eu nu mă urnesc de pe lîngă zăvoarele a cărora chei nu lipsesc de la brîu meu. Mergeți dar, și noroc să vă dea Dumnezeu; cu mierare în unu din arnăuți cunoscusem pe prietinu postelnicelului Belè.

Ieşind din închisoare şi văzîndu-mă slobod în curte şi subt bolta ceriului, îmi venise o bucurie aşa de tare, că mă ameţisem deocamdată şi am fost silit ca să mă propesc un minut, pentru ca să mă deprind cu via mè mulţămire, sorbeam aerul slobod cu o nespusă plăcere. Hei, cuconaşule şi dragă boierule, numai cînd este omu lipsit de darurile ce Dumnezeu revarsă cu o aşa mănoasă îmbelşugare asupra fiecăria fiinţe, numai atunci el poate cumpăni şi cunoaşte preţu ce au aceste cît de mici bucurii, că altfel, lăsîndu-se pe tînjeala nevoilor sale zilnice, omul se deprinde cu minunele nenumeroase ce îl încungiură şi le pretinde de la fire, ca un dar ce i se cuvine neapărat şi încă le primeşte toate aceste faceri de bine a dumnezeirei cu dispreţ şi cu nepăsare, numai cine este păţit ştie. Şi acum, boierule, bună noapte că sînt bătrîn; altă dată om găsi vreme, ca să mai vorbim despre trecut şi ai să afli ce au mai fost cu mine.

Zicînd aşa, şătrariu se sculase de pe divan, eu bătusem în palme, băietu veni şi, mulţămind bătrînului, eu îl întovărăşisem în odaia lui.

— Desigur n-am să dorm astă noapte, moşule, îi zisem, că numai ieniceri am să văd în somn.

— Ba, ba, ba, poveşti dragă, eu i-am văzut de aproape, eram în mînele lor şi tot am dormit, însă aveam douăzeci de ani. Dar acum, zise bătrînu, căscînd . . .

— Acum, bună noapte, arhon şătrari, şi, lăsîndu-l ca să se odihnească, mă retrăsesăm şi

eu, cercînd în zădar de a restatornici în gîndul meu societatea, ocîrmuirea şi împregiurările timpului de care îmi vorbise bătrînu toată seara. Mi se parè că trecutul acesta, ce îl zugrăvise aşa viu şătrariu, n-ar fi putut ca să esiste un veac încă în urmă pe pămîntul patriei noastre! Ce prifacere!

NOTE

[illegible]

Ce preferați

[1] *Arhimede* (287—212 î.e.n.), ilustru matematician și fizician din antichitate. Cînd a descoperit legea sa hidrostatică (potrivit căreia orice corp cufundat într-un fluid pierde din greutatea sa atît cît cîntărește volumul fluidului dislocuit) a exclamat „evrika!", adică „am găsit!".

[2] *Alexandru Ipsilant*, originar dintr-o familie de greci din Fanar, devine domn al Țării Românești (1774—1782 și 1796—1797) și al Moldovei (1786—1788). A fost un om învățat care a îndeplinit funcția de dragoman al Porții. Dornic să îmbunătățească situația principatelor a preconizat o politică de reforme (reorganizarea fiscalității și a administrației, reforma justiției etc.).

[3] *François-Marie Arouet Voltaire* (1694—1778), filozof, istoric și scriitor francez, reprezentant de seamă al iluminismului european. Autor al *Dicționarului filozofic*, colaborator al *Enciclopediei*, s-a afirmat în numeroase genuri și forme literare (poeme filozofice, epistole, satire, epigrame, pamflete, epopee, piese de teatru, povestiri, scrisori etc.). Spirit independent, frondeur, adept al ideii monarhiei luminate, Voltaire pledează pentru egalitatea cetățenilor în fața legilor, libertatea gîndirii, a cuvîntului etc. Expresie a spiritului emancipat al epocii și a năzuințelor ei, scriitorul francez denunță prejudecățile și abuzurile, promovînd ideile noi ale veacului. El a stimulat mișcarea iluministă europeană și a pregătit ideologicește marea revoluție franceză. Ideile sale au pătruns și la noi,

influențînd cultura românească de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și din prima jumătate a celui următor.

[4] *William Shakespeare* (1564—1616), cel mai mare dramaturg și poet al Renașterii engleze, unul din cei mai străluciți reprezentanți ai literaturii universale. Opera sa vastă (peste 30 de piese, 154 sonete, două poeme) se remarcă prin problematica sa complexă de o mare profunzime filozofică, prin conflictele ei titanice, prin o viziune modernă asupra caracterului contradictoriu al naturii umane. Opera lui Shakespeare, de o exemplară originalitate, și-a exercitat puternica influență asupra romantismului european și asupra creației literare ulterioare.

[5] *Viena,* capitala Austriei, port la Dunăre, vestit prin palatele, monumentele, muzeele și parcurile sale. Nod rutier, mare centru comercial, cunoscut prin industria sa textilă, de confecții, pielărie și încălțăminte.

[6] *Lipsca (Leipzig),* unul din marile orașe germane (R.D.G.), așezat în sud pe rîul Weisse Elster. Mare centru industrial, comercial și cultural, important nod de comunicații. Încă din secolul al XV-lea se remarcă prin tîrgurile sale de blănuri, devenind renumit prin tradiționalele tîrguri internaționale de mostre, care se organizează în fiecare an, primăvara și toamna.

[7] *Țarigrad (Constantinopol),* oraș în Turcia europeană, port la Bosfor, cu o populație poliglotă. Întemeiat de împăratul Constantin cel Mare în 326, în locul vechii colonii grecești *Byzantion.* Începînd cu anul, 330 devine capitala Imperiului Roman de Răsărit, apoi a Imperiului Bizantin (cu denumirea *Bizanț*). A fost un important centru meșteșugăresc, producător de îmbrăcăminte, bijuterii, arme etc. și de comerț internațional. Cucerit în 1453 de sultanul Mohamed al II-lea, se transformă în capitala imperiului otoman, pînă în 1923, purtînd numele de *Stambul.* În folclorul românesc e cunoscut sub numele de *Țarigrad,* folosit și în letopisețele rusești.

[8] ***Blagoveștenie, Bunavestire,*** sărbătoare religioasă creștină, la 25 martie.

[9] *Manoli Voevod (Emanuel Giani-Ruset)*, fiu al Eufrosinei Rosetti și al unui preot numit Geani (Giani). Născut la Constantinopol, ocupă funcții boierești (serdar, spătar, velpostelnic, caimacam al Craiovei) și este capuchehaia domnitorului Scarlat Gr. Ghica. Ocupă tronul Țării Românești (din mai 1770 — oct. 1771) și al Moldovei (mai 1788 — martie 1789).

[10] *Poarta (otomană)*, denumire dată curții sultanului și prin extensiune imperiului otoman. Provine de la titulatura *Sublima Poartă*, cu care cancelaria imperială se desemna pe sine în relațiile diplomatice și în tratatele oficiale.

[11] *Misir (Mîsîr)*, denumirea turcească a Egiptului. Monedă de aur turcească bătută la Cairo.

[12] *Varna*, oraș din estul R. P. Bulgaria, port la Marea Neagră. Centru comercial vestit, cu mare trafic de mărfuri, cu o dezvoltată industrie textilă (stofe, mătăsuri).

[13] *Brusa*, oraș în nord-vestul Turciei, pe coastele Mării Marmara, cu o mare industrie de textile (mătase) și covoare.

[14] *Hamănul*, derivat de la *Hamăn*, numele în ebraică a lui *Aman*, sfetnicul regelui persan *Xerxes*. Intenția lui de a extermina populația evreiască a fost anihilată de soția regelui, *Esthera*. Sărbătoarea *Purim* (cu o lună înaintea Paștilor evreiești) celebrează amintirea acestui succes. În această zi, copiii vin la sinagogă cu scîrțîietori, cu care fac zgomot, ori de cîte ori rabinul pomenește numele lui Hamăn.

[15] *Crîm (Crimeea)*, peninsulă în sudul părții europene a U.R.S.S., între Marea Neagră și Marea de Azov, cu o climă dulce, mediteraneană. Regiune bogată (pomicolă, viticolă, pescuit, industrie extractivă, alimentară), străbătută de vechi drumuri comerciale.

[16] *Treisfetitele*, numele slavon al sfinților Trei Ierarhi și al bisericii închinate lor. Ctitorită în 1639 la Iași de Vasile Lupu, biserica Trei Ierarhi îmbină formulele tradiționale ale arhitecturii moldovenești cu motive ornamentale caucaziene. Este construită în întregime din blocuri de piatră cioplită de către o echipă de meșteri pietrari condusă de enache Etisi. Fa-

ţada este decorată cu o adevărată dantelărie de piatră, odinioară poleită în întregime cu aur. Această construcţie reprezintă una dintre cele mai valoroase realizări ale arhitecturii moldoveneşti din veacul al XVII-lea.

[17] *Alexandru Moruzi*, domn al Moldovei (1792—93, 1802—1806) şi al Ţării Româneşti (1793—96, 1799—1801). În timpul celor patru domnii şi-a manifestat cupiditatea, exploatînd populaţia. Fiscalitatea apăsătoare din epoca sa a provocat o puternică nemulţumire în rîndurile ţărănimii.

[18] *At Meidan, Piaţa cailor*, hipodrom. În Constantinopol această mare piaţă publică, situată pe locul unde a fost circul lui Septimius Sever, este împodobită cu un obelisc şi columne.

[19] *Mahmud sultanul, Mahmud al II-lea* (1808—1839), sultan al turcilor. Prin reforma sa militară a desfiinţat corpul ienicerilor în 1826. În timpul domniei lui au avut loc răscoale ale sîrbilor, grecilor, mişcarea lui Tudor Vladimirescu, înăbuşite sîngeros.

GLOSAR

[illegible] [illegible] dovedit cu o adevărată [illegible].

[illegible] din [illegible] [illegible] a provocat o [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] unde a fost [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] în 1836. În [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

A

Adălmaş	= băutură (şi gustare) oferită de cineva cu prilejul încheierii unei tranzacţii
Admonire	= aducere aminte
Agie	= organ administrativ din secolul al XIX-lea însărcinat cu menţinerea ordinei publice
(Hîrtiile) aglingilor	= actele doveditoare ale averii [?]
Anteriu	= haină lungă purtată de boierii români
(Cu) aprigiune	= aprig, nestăpînit
Aprod	= fecior de boier dat la curtea domnească pentru a sluji pe lîngă domn ca paj sau scutier
(A) apuca	= a tocmi pe cineva, a-l angaja la ceva
Arhon	= titlu de politeţe cu care se adresa cineva unui boier
Armaş	= dregător însărcinat cu executarea sentinţelor domneşti

Arnăuțesc	=	de arnăut (adjectiv format de la *arnăut* — soldat mercenar recrutat de domnii fanarioți)

B

Baci	=	cioban care conduce o stînă
Bairac	=	steag de mătase foarte lată
Bălai	=	numele unei varietăți de struguri
Bălănică	=	blondă
Beilic	=	muncă gratuită în folosul beiului sau al stăpînirii
Bejănie	=	pribegie cauzată de invazia otomană sau de exploatarea boierească. În text cu sensul de a aduce cu sine cele necesare pribegiei
Bembé	=	roșu deschis
Bimbaș	=	comandant peste 1000 de soldați în armata turcă
Blondéle	=	dantele albe, ușoare, de mătase
Boghiți	=	ornamente în formă de bobițe ieșite în relief
Bold	=	vîrf ascuțit, cui de metal ca o măciulie, servind ca podoabă
Borònă	=	grapă
Bortit	=	găurit
Budei	=	baltă [?]
Bugaz	=	perisip cu far pe mal
Butac	=	prost, tont
Butnărie	=	atelierul dogarului

C

Cacum	= hermină
Cadi	= judecător la turci
Caftan	= manta albă, lungă şi largă pe care o purtau domnitorii şi demnitarii
Caic	= luntre uşoară, lungă şi îngustă, încovoiată la capete
Camaraş	= slujbaş la odăile domnitorului, în special la odaia de dormit
Capelă	= bonetă de postav cu cozoroc moale, purtată de militari
Casnic	= om care ţine de o casă boierească
Caţaveică	= haină ţărănească (îmblănită): cu mîneci largi şi lungă pînă sub talie, purtată de femei
Chiostec	= muc de ţigară
Cetlău	= bucată de lemn cu care se răsuceşte funia sau lanţul cu care se strînge ceva
Chitru	= arbore exotic cu flori mari, albe şi cu fructe comestibile
Chizăşi	= pieziş
Ciocîrlan	= pasăre mică de culoare cenuşie-gălbuie, cu un moţ în vîrful capului; bărbătuşul ciocîrliei
Ciohodar	= slujitor domnesc
Ciohodoragă	= căpetenie a ciohodarilor
Cinovnic	= funcţionar de stat
Cin	= rang, tagmă
Cîrnitură	= cotitură; pretext, codeală
Clemp	= clanţă
Clironomie	= moştenire

Ciobeac = luntre rudimentară, scobită dintr-un trunchi de salcie sau de plop, întrebuințată de pescari
Colnic = colină
Colțun = ciorap
Comis = boier de divan, care avea în sarcina sa grajdurile domnești
Criță = oțel
Cisle = repartizări proporționale ale dărilor fixate de obștea satului după avere
Cuțitoaie = instrument format dintr-o lamă ascuțită de oțel folosit de dulgheri, dogari, tăbăcari etc. pentru cioplit și răzuit
Cucă = căciulă înaltă, uneori împodobită cu pene, pe care o purtau căpeteniile turcești și domnitorii români în timpul ceremoniilor
Cultuc = coltuc, pernă mică, colț
Curechi = varză

D

Dajde = dajdie, impozit, dare, bir
Darie = datorie
Deaminicate = în zori de zi
Delă = proces, dosar
Deșert = partea scobită a corpului (la om și la animale) cuprinsă între ultima coastă și osul șoldului
Diac = scriitor de cancelarie, grămătic, copist, uricar
Dibă = butuc, falangă
Dîrvală = muncă grea și istovitoare, corvoadă